

Иван Вазов

Истинският прогресист
(Историята на г-на Панделкина)

Той е прогресист.

О, не мислете, че искам да кажа, че е от цанковистката партия, от която дядо Цанков тържествено се отрече в Камарата! Не, господин Панделкин е настоящ прогресист.

Господин Панделкин върви с времето си, той е рожба на обстоятелствата, привърженик на всякакво ново течение – а имат ли край те в страната?

Той е човек модерен, той пуца платната на лодката си по всеки нов вятър, който лъхва въз обширното блато на нашия обществено-политически живот.

Аз го помня г-н Панделкин в първите години след Освобождението, когато мътната струя на руския nihilизъм пръв път протече бързо в реката на свободомислящото течение у нас. Той ликуваше тогава за трагичната смърт на цар освободителя; г. Панделкин беше тогава nihilист, защото това в известна среда беше на мода тогава.

Но скоро мътната струя се изпари под лучите на благодатното българско небе, под което не виреят подобни чуждици. Г-н Панделкин не можеше, по напредничавата си природа, да остане в застои и чужденец на новите обстоятелства. Той потърси около себе си с проникателния си поглед онова поприще за своята деятелност, дето да може с полза да изхарчи големия запас от енергия, и съгледа това поприще.

В България (Северна) се сюспендирваше конституцията и знаменитият московец Ремлинген върлуваше с бича си по българските градове и села, за да укрепи новото положение на нещата.

За г. Панделкина това беше една причина да направи нова крачка напред: той стана разпален работник на новото дело. Аз го помня, когато в Ловеч, в качеството си на околийски началник, палеше на мегдания машали от катранени толуми в чест на княза Батемберга, за да му засвидетелствува народната признателност от унищожението на Търновската конституция.

Как беше величествен и представителен тогава г. Панделкин и в блясъка на полицейската униформа, с жилавия си бич в ръка, назначен за вироглавите българановци!

Като си спомням, дохождам в умиление.

Но събитията бързо вървяха. Като укрепи княжеството, той дойде подир няколко време в Източна Румелия, дето също имаше работа за неговата неуморна деятелност, за нова акция по нова посока. Избухна превратът за Съединението. Г. Панделкин прегърна Съединението и се посвети да служи на идеалите на България. Той успя дотам в своята

усърдна деятелност, щото стана един от главните вождове тогава. И понеже Южна България тогава, както е известно, беше пълна с предатели, които денонощно крояха адски планове за революция против Съединението, г. Панделкин спаси народното дело, като тури в ръката пак стария си бич, даден нему от Ремлингена да укротява Търновската конституция.

В Сръбската война г. Панделкин не зема участие, по едно дълбоко убеждение, че целостта на кожата му е необходима за щастието на България, а самата война е едно ретроградо нещо, та посвети дарованията си в списване на вестник в София, с който поддържаше огъня на патриотизма в душите на българите. Тая деятелност напълно отговараше на напредничавия му дух и на дълбоко-человешкият му инстинкт за самосъхранение.

Един прекрасен ден, който носи в историята ни име 9 август, г. Панделкин се озова ненадейно пред едно ново положение. Той и този път не измени на себе си. Пред балкона на руското консулство неговият ясен тенор най-звънливо изскачаше из гърмежът на русофилските ура. Новото течение го повлече във вълните си, но когато то се удари о бряг и спря, г. Панделкин, покорен на неодолимото чувство за постоянен прогрес, фана новото течение, и с каква разпаленост! Другарите му от овацията пред руското консулато още могат да четат следи по телата си от ремлингеновия камшик.

България в тревожния живот, който заживя след туй, минавайки през разни фазиси, даде възможност на г. Панделкина да земе видно място в прогреса на събитията. Той вика пред балкона на Стамболова „ура“ на 17 май 1894 г. и „долу!“ на 19 май. Се напред, се напред! Тая стремяща се напред натура не можеше да се връща назад.

При режима на Стоилова той се почувствува сконфузен да остане повече с едно правителство, което го изгони от служба за някаква си незначителна кражба от няколко хиляди лева, една мизерия просто! – И стана социалист. Тая жедна за прогрес душа обаче скоро съзря, че това течение не е за него, понеже социалистите го хранеха само с книги и списания, затова той си отдаде таланта и услугите на либералното правителство и продължи пътя си напред и остави завиден спомен в историята на Дуранкулашкия сеч. Трябваше да се запази Конституцията от посегателството на тъмната селска тълпа!

Либералното правителство се смени от сегашното. Г. Панделкин не можеше да се върне назад и продължи се напред. Той пак спасява България...

Виктор Хюго, като го укорили в непостоянство, че той от роялист достигнал на старо време да стане комунист, бе отговорил „J'ai grandi!“

Г. Панделкин би могъл да отговори:

– Аз отначало и докрай съм с прогреса.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5026>]